

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Ter attentie van de minister van Energie en Klimaat de heer Rob Jetten
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum: 09-02-2024

Onderwerp: Tarieven van de Subsidie Coöperatieve Energieproductie (SCE) 2024

Geachte Minister Jetten,

Namens Energie Samen, de landelijke koepel en belangenorganisatie van energiecoöperaties, willen wij graag uw aandacht vragen voor een urgent probleem dat onze leden treft met betrekking tot de tarieven van de Subsidieregeling Coöperatieve Energieproductie (SCE) 2024. Wij constateren dat de door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) geadviseerde tarieven niet in lijn zijn met de daadwerkelijke kosten in de praktijk. Met name de kapitaal- en ontwikkelkosten vormen een groot struikelblok voor onze leden. We zien dat de rendementseisen die gehanteerd zijn niet in lijn zijn met de praktijk van coöperatieve projecten en voor SCE-projecten zijn ze niet gelijk met de rendementseisen binnen de SDE en menen dat aan de door u gestelde uitgangspunten niet is voldaan. We vragen de minister om een gelijk speelveld voor energiecoöperaties te creëren.

Al geruime tijd trachten wij aan te sturen op een herziening van de relatie met het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), waarbij we in alle openheid de gehanteerde modellen willen toetsen aan de realiteit. Helaas dreigt er nu een situatie waarin opnieuw een aanzienlijk deel van het budget voor de SCE niet benut zal worden, wat een nadelige impact heeft op de doelstellingen voor duurzame energieproductie.

De huidige tarieven van de SCE vormen een belemmering voor energiecoöperaties om op efficiënte wijze bij te dragen aan de energietransitie. De systemisch onjuist en onrealistisch laag geraamde kapitaalskosten maken het moeilijk, zo niet onmogelijk, voor onze leden om duurzame energieprojecten rendabel te ontwikkelen en te financieren. Dit staat haaks op de ambities van zowel de energiecoöperaties als de overheid om de transitie naar duurzame energie te versnellen.

Daarom verzoeken wij u dringend om in overleg te treden met Energie Samen PBL en eventueel andere relevante stakeholders, teneinde de tarieven van de SCE zo snel als mogelijk te herzien op een manier die recht doet aan de door u aan het PBL meegegeven uitgangspunten en de werkelijke kosten en uitdagingen waar energiecoöperaties mee geconfronteerd worden. Tevens pleiten wij voor een transparanter proces met PBL ter vaststelling van de tarieven waarbij de praktijkervaringen van energiecoöperaties meer gewicht krijgen in de besluitvorming.

Een uitgebreide onderbouwing van de door ons geconstateerde tekortkomingen in het PBL-advies treft u in de bijlage aan. Wij zijn ervan overtuigd dat een constructieve dialoog over dit onderwerp kan leiden tot een beter afgestemde regeling die rechtvaardiger is voor alle betrokken partijen en die daadwerkelijk bijdraagt aan de verduurzaming van onze energievoorziening.

Wij hopen spoedig van u te mogen vernemen en kijken uit naar een vruchtbare samenwerking om dit belangrijke vraagstuk aan te pakken.

Hoogachtend,

Siward Zomer

Voorzitter van Energie Samen U.A.

Bijlage 1: Met onrendabele top rekenmethode in de SCE doet PBL coöperaties tekort

Auteur Henk Roosink Lokaal opwekker van stroom . Betrokken bij diverse Twentse energiecoöperaties.

In het kort

Het PBL hanteert in haar advies over de SCE 2024 te lage rentepercentages over achtergesteld vreemd vermogen en over het eigen vermogen. Het belangrijkste probleem voor coöperaties in de SCE is dat bij de toepassing van de onrendabele top rekenmethode (§1.4 van het PBL-advies) de Inleg van leden op één lijn met achtergestelde financiering wordt gesteld. Beiden vallen voor het PBL onder het eigen vermogen. Aan dit eigen vermogen, dus zowel over Inleg als over achtergestelde financiering, rekent het PBL een rente van 5% toe. Aan bancaire financiering van PV-projecten rekent het PBL 6% (installaties op KVA) of 5,75% (installaties op GVA < 500 kWp). Leden ofwel de coöperaties zelf moeten dus met minder rendement genoegen nemen dan de banken terwijl ze veel meer risico lopen. Het contrast met de SDE++ is nog veel groter: terwijl leden van coöperaties weinig overhouden aan hun Inleg (eigen vermogen in juridische zin), kent het PBL in de SDE++ ondernemers een 'redelijke winst' van 11% over het ingebrachte eigen vermogen toe (met de kanttekening dat voorbereidingskosten in de SDE++ anders verwerkt zijn dan in de SCE). Aan het door het ministerie van EZK meegegeven uitgangspunt ('plus een redelijke winstmarge') wordt geen invulling gegeven. Er is voldoende reden voor het ministerie om het PBL te verzoeken de berekeningen te herzien.

Om dit te repareren dient leden van coöperaties - net als ondernemers in de SDE++ - een rendement van 11% op het ingebrachte eigen vermogen worden toebedacht. Die 11% rendement over het door het PBL veronderstelde aandeel eigen vermogen van 30% (voor PV-projecten < 500 kWp), zal tot substantieel hogere basisbedragen in de SCE2024 leiden. Zonder aanpassingen van de tarieven is het niet mogelijk om financierbare projecten te realiseren met de SCE2024.

Opmerkingen bij door het PBL veronderstelde rendementspercentages

In §2.3 (Rendement op eigen vermogen) stelt het PBL: Voor het eigen vermogen van zon-pv-projecten dat afkomstig is van crowdfunding (achtergestelde leningen of participaties) geldt een gebruikelijk rendement van circa 5 procent, inclusief vergoeding van de transactiekosten van het crowdfunding-platform. Echter crowdfundingplatforms als ZPD, Duurzaam investeren e.d. bieden momenteel circa 6-6,5% voor langlopende financiering op PV-projecten. Voor de coöperaties komen daar nog de kosten van het crowdfundingplatform bovenop, waarmee de financieringskosten op 7,5%-8% komen. Het PBL zit hier met 5% (inclusief vergoeding van de transactiekosten van het crowdfunding-platform) aantoonbaar ver onder de actuele realiteit.

In §2.3 staat verder: Ook op achtergestelde leningen van leden of derden aan zon-pv-coöperaties bedraagt het rendement maximaal 5 procent. Een rendement van deze omvang sluit ook aan bij uitspraken in het publieke domein over het rendement op ledeninleg voor coöperatieve projecten. Ter toelichting op die uitspraken in het publieke domein staat in een voetnoot: Zie bijvoorbeeld een artikel op de website van HIER: 'Bovendien zullen de leden, als je ze vraagt voor vijftien jaar in te stappen, een vergoeding verwachten van zeker 3 tot 5 procent'.

De volledige tekst van dit artikel op de website van HIER luidt echter:

Je kunt er uiteraard voor kiezen een project volledig te financieren met geld van leden. Bij een grotere investering is dit een flinke uitdaging. "Bovendien zullen de leden, als je ze vraagt voor vijftien jaar in te stappen, een vergoeding verwachten van zeker 3% tot 5%", aldus Korpershoek.

Het is onterecht naar dit artikel op HIER te verwijzen, want het gaat in dit artikel om financiering met 100% eigen vermogen. Maar als de financiering met het eigen vermogen 30% is, zoals het PBL in tabel 2.1 voor zon PV < 500 kWp aanneemt, en daardoor meer risico draagt dan het vreemd vermogen, dan geldt voor het kleine risicovolste deel van de financiering sowieso een hoger rente dan voor de totale financiering.

Bovendien dateert dit artikel van 18 december 2019! Een tijd met heel andere rentepercentages dan nu gelden. Volgens onderstaande tabel in figuur 2.1 van het PBL-advies was de 7-jaars IRS-rente toen negatief, eind 2023 ruim 3%!

Figuur 2.1

Rentepercentage van 7-jaars IRS-rente

Tenslotte stelt het PBL in §2.3 nog dat Het benodigde rendement op ledeninleg wordt beïnvloed door de opbrengsten van alternatieve besteding van het beschikbare kapitaal. In de regel vergelijken coöperaties het rendement op ledeninleg met het rendement dat kan worden behaald door het geld op een spaarrekening te zetten.

Door het PBL wordt volkomen voorbij gegaan aan het feit dat coöperaties juist een laag rendement bieden op achtergestelde financiering omdat zij een zo hoog mogelijk rendement op de Inleg willen realiseren. Met andere woorden: om zoveel mogelijk voor hun leden dan wel de coöperatie over te houden. Leden kunnen vervolgens besluiten over bestemming van dat resultaat. Dat kunnen ze onderling verdelen naar rato van hun Inleg (waardoor iedereen dus hetzelfde bedrag krijgt), of reserveren binnen de coöperatie om zo makkelijker nieuwe projecten op te kunnen pakken of ten goede doen komen aan andere duurzame projecten of armoedebestrijding.

Opmerkingen bij de hantering van de onrendabele top rekenmethode

In Bijlage 1 Uitgangspunten Algemeen van het PBL-advies staat:

Onder het basisbedrag van de geproduceerde hoeveelheid hernieuwbare energie wordt verstaan, de (..) gemiddelde som van investerings- en exploitatiekosten die kunnen worden toegerekend aan de geproduceerde hoeveelheid hernieuwbare energie, plus een redelijke winstmarge, gedeeld door de te verwachten geproduceerde hoeveelheid hernieuwbare energie.

Verderop in deze bijlage staat onder Financiële uitgangspunten: Er wordt rekening gehouden met bijzondere kenmerken en diversiteit van SCE-projecten bij het bepalen van de financiële parameters.

Het grote mankement in de toepassing van de rekenmethode is dat eerdergenoemde 5%, dat feitelijk het door het PBL veronderstelde rendement op door crowdfundingplatforms achtergesteld vreemd vermogen is, als referentie voor het rendement op het eigen vermogen wordt genomen. In het PBL-advies over SDE++2023 wordt bij zon-PV 11% als rendement op eigen vermogen genomen (bij wind 12%). Aandeelhouders van vennootschappen mogen van het PBL blijkbaar meer verdienen dan (leden van) coöperaties. Hierbij past wel de

kanttekening dat voorbereidingskosten in de SDE++ in deze 11% verwerkt zijn, terwijl deze kostencomponent bij de SCE anders verwerkt is.

De oorzaak van deze onredelijkheid zit hem in het feit dat de in de SCE genoemde Inleg door het PBL op één hoop wordt gegooid met achtergestelde financiering, beide als eigen vermogen worden behandeld en aan beide een rendement van 5% wordt toegekend.¹ En ook lijkt het PBL niet te beseffen dat leden naast de wettelijk verplichte Inleg, waarvoor €1 per lid volstaat, geen financiering hoeven te leveren. (Zie ook toelichting Op Rozen model in bijlage 1.)

Er wordt wel een norm op rendement voor financiers van achtergesteld vermogen gesteld, maar doordat het PBL de Inleg daar ook onder laat vallen, wordt het coöperaties onmogelijk gemaakt meer dan 5% financieel resultaat te laten halen op de Inleg van haar leden. Terwijl de aandeelhouders van vennootschappen in de SDE++ na betaling van al hun rentelasten 11% rendement 'als redelijke winstmarge' over het ingebrachte eigen vermogen voor zichzelf mogen overhouden (zie PBL-advies over SDE++ 2023 §2.3.1 en § 2.3.3).

Merkwaardig, want aandeelhouders van vennootschappen krijgen toch ook 11% rendement op hun eigen vermogen (aandelen) toebedacht en niet het rentepercentage waarmee ze hun investeringen verder financieren? Waarom zou dat bij leden van coöperaties wel zo moeten zijn? Dit klemt nog meer als je bedenkt dat houders van een SDE-beschikking vaak voor eigen portemonnee werken en coöperaties voor lokaal maatschappelijk gewin.

Aan bancaire financiering van PV-projecten rekent het PBL 6% (installaties op KVA) of 5,75% (installaties op GVA < 500 kWp, zie tabel 2.1). Leden ofwel de coöperaties zelf moeten dus met minder rendement over het eigen vermogen genoeg nemen dan de banken terwijl ze veel meer risico lopen. Een indicatie te meer dat het PBL echt op de verkeerde weg zit.

Aan het door het ministerie van EZK meegegeven uitgangspunt ('plus een redelijke winstmarge') wordt geen invulling gegeven.

En dat is ook het geval met het door het ministerie van EZK meegegeven uitgangspunt dat er rekening wordt gehouden met bijzondere kenmerken en diversiteit van SCE-projecten bij het bepalen van de financiële parameters (PBL-advies Bijlage 1). Het PBL ziet wel dat coöperaties op enkele punten andere kosten hebben dan SDE++ projecten, maar ik merk in het PBL-advies weinig van het besef dat coöperatief ondernemen van energiecoöperaties, zeker op het punt van financiering en er willen zijn voor de gemeenschap, wezenlijk verschilt van commercieel competitief ondernemen van vennootschappen.

Onacceptabel ook omdat het funest is voor het met SCE2024 van de grond krijgen van projecten door energiecoöperaties. Want waar in voorgaande jaren ondanks de systeemfout nog soms rendabele businesscases waren te maken, is dat nu door te optimistische aannames van het PBL op een drietal punten onmogelijk.

Allereerst uiteraard de eerder genoemde aannames van het PBL over rentes vreemd vermogen.

In de tweede plaatst raamt het PBL een inflatie van slechts 2% in §2.6), maar netwerkkosten vormen een belangrijke kostenpost voor energiecoöperaties en netwerkbedrijven voeren kostenstijgingen van meer dan 10% door om hun investeringen in de energietransitie te financieren.

In de derde plaats zijn daar de recente enorme verhogingen van verzekeringspremies. Sommige verzekeraars trekken zich terug van de verzekeringsmarkt voor zonnepanelen en sommige willen geen panelen van coöperaties meer verzekeren, vooral ook niet op agrarische daken. De door het PBL veronderstelde € 4,50 p/kWp voor systeem op KV, €2,10 p/kWp voor systeem op KVA) is niet meer van deze tijd. Ik krijg anno januari 2024 geen offertes voor volledige verzekering onder de € 850 (€ 1.028,50 incl. assurantebelasting) per installatie van 100 kWp op een KVA.

Gewenste oplossing

De minister moet nog besluiten of hij het PBL-advies overneemt. Tot nu toe doet de minister dat altijd zonder meer. Gegeven de tekortkomingen in het PBL-advies over de SCE2024 en de jaar op jaar blijvende onderuitputting van de SCE-budgetten, die voor een belangrijk deel verklaard kan worden uit het feit dat deze tekortkomingen ook al in eerdere PBL-adviezen zitten, stel ik voor dat de minister gevraagd wordt om het PBL in de SCE 2024 met tenminste het rendement van 11% (of 12% bij wind) op eigen vermogen uit de SDE++ te laten rekenen in plaats van met de nu gehanteerde 5%.

Daar kan Energie Samen de minister om vragen.

Indicatief is wel te zeggen wat dat voor de SCE basisbedragen zon PV zou betekenen.

Tabel 3.1 van het PBL-advies geeft als totale investeringskosten voor installaties op KVA € 75,7 p/kWp, voor installaties op een GVA € 66,8 p/kWp. Bij een installatie van 100 kWp op een KVA is dat € 75.700, 30% (aandeel eigen vermogen volgens §2.4 van het PBL-advies) daarvan is € 22.710, 11% rendement is €2.498,10. Per deelnemer van 5.000 kWp is dat € 124,90. Per kWh deel je dit door 5.000 en nog eens door 0,9 (veronderstelde productiefactor voor zon PV op KVA), waardoor je op € 0,028 extra basisbedrag uitkomt. Dus basisbedrag van € 0,124 te verhogen naar € 0,152. In lijn met een ander uitgangspunt EZK zou dit dan gemaximeerd worden op €0,15 per kWh.

Toelichting Op Rozen model

In het Op Rozen model doen leden een zo laag mogelijke eenmalig Inleg, in principe volstaat een bedrag van € 1, om iedereen, ook mensen met een kleine beurs, als mede-eigenaar van de coöperatie financieel te laten profiteren van een zo hoog mogelijk financieel resultaat van de coöperatie. Leden kunnen vervolgens besluiten over bestemming van dat resultaat. Dat kunnen ze onderling verdelen naar rato van hun Inleg (waardoor iedereen dus hetzelfde bedrag krijgt), of reserveren binnen de coöperatie om zo makkelijker nieuwe projecten op te kunnen pakken of ten goede doen komen aan andere duurzame projecten of armoedebestrijding.

De Op Rozen coöperaties waar ik bij betrokken ben halen tot nu met de SCE een resultaat van € 50 - € 100 per lid met een standaard deelname van 5.000 Wp. Dat is puur te danken aan gunstiger prijzen en marktomstandigheden dan door het PBL verondersteld in haar adviezen voor de verschillende SCE-rondes. En aan het feit dat deze coöperaties merendeels gebruik konden maken van simpele boerendaken, waar het relatief goedkoop panelen plaatsen is. Die €50 is op een Inleg van €1 een rendement van 5.000%.

Het laat zich aanzien dat ook deze Op Rozen coöperaties geen projecten met de SCE 2024 kunnen realiseren. Want waar andere jaren ondanks de systeemfout nog rendabele businesscases waren te maken, is dat nu door te optimistische aannames van het PBL over rentes vreemd vermogen (zie hiervoor), inflatie (slechts 2% volgens §2.6) en verzekeringspremies (€4,50 p/kWp voor systeem op KV, €2,10 p/kWp voor systeem op KVA) onmogelijk.

Het minst risicodragend vreemd vermogen wordt vaak verschaft door bancaire instellingen die senior leningen verschaffen. Dat is het Vreemd Vermogen (VV) waar het PBL het in §2.2 van haar advies over heeft. Het meest risicodragend vreemd vermogen verwerven coöperaties in het Op Rozen model echter door aan hun leden te vragen wie mee wil doen aan een door de coöperatie uit te schrijven obligatoire lening. In de regel doet 10-20% van de leden daaraan mee. Als de achtergestelde financiering niet binnen de kring van leden gevonden kan worden, dan kan een coöperatie buiten haar ledenkring werven. Coöperaties bieden echter een relatief laag rendement op de achtergestelde financiering aan hun financiers om zo een zo hoog mogelijk resultaat voor hun leden te behalen. In het Op Rozen model streven de coöperaties ernaar hun leden, en dat zijn voor het overgrote deel geen mensen die het geld hebben om via crowdfunding obligatoire achtergestelde geldleningen of dergelijke te verschaffen, een aantrekkelijk vergoeding bieden om lid te worden. Om de lokale gemeenschap te dienen, niet enkel de grote financiers! EZK en het PBL miskennen wat coöperatief ondernemen is.